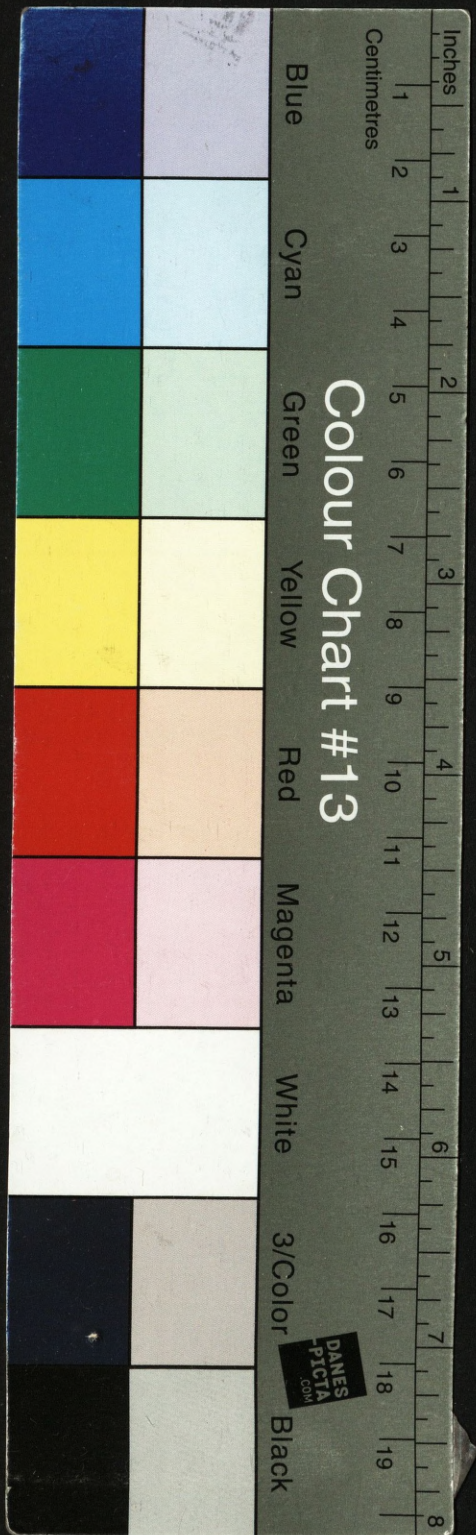
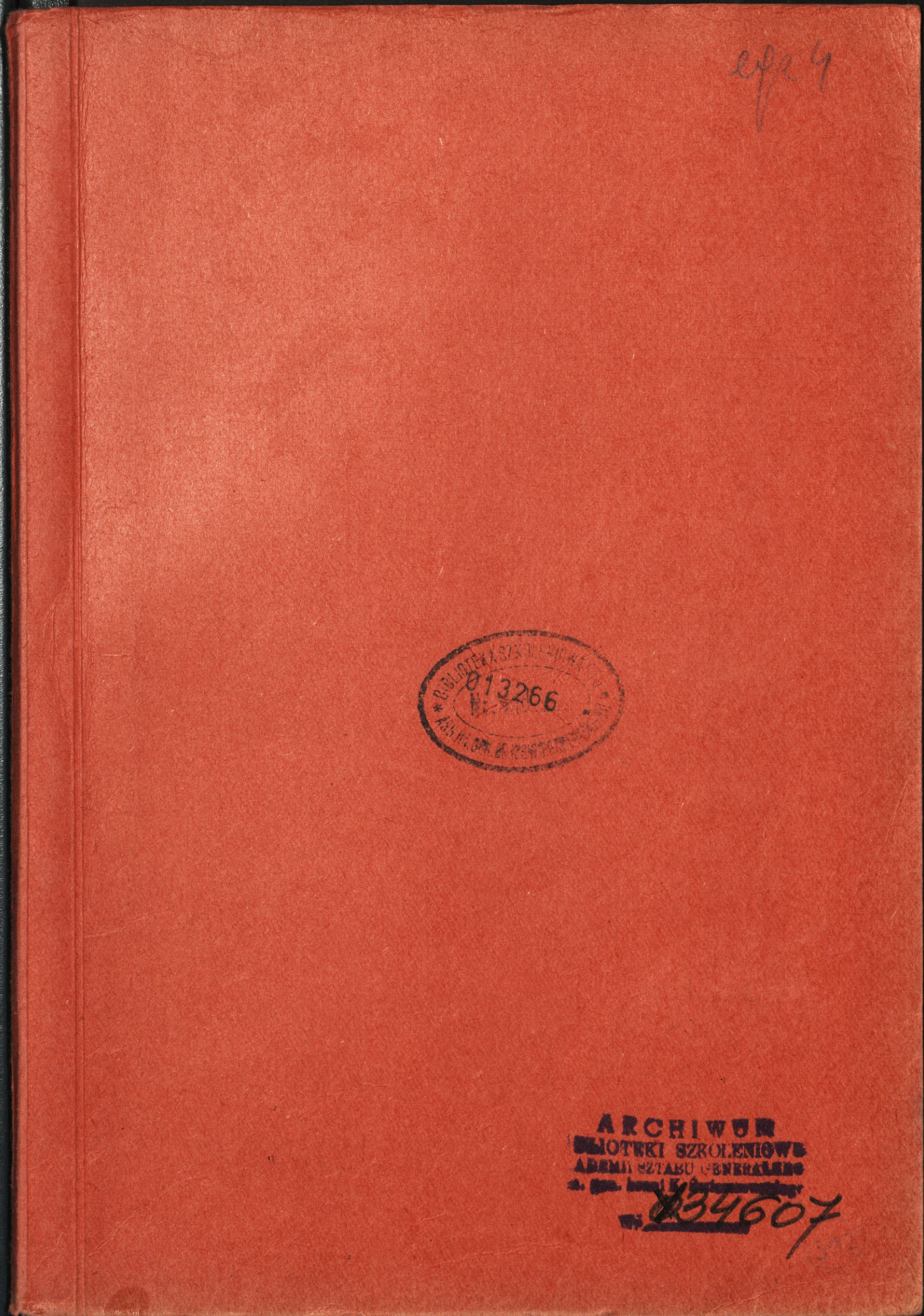
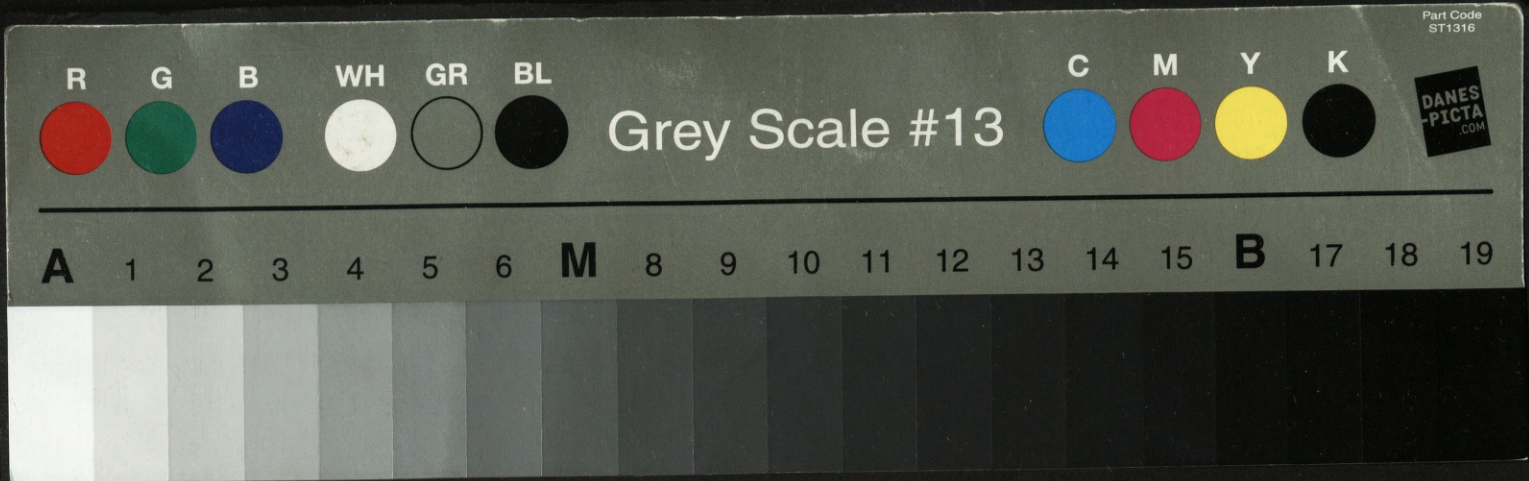
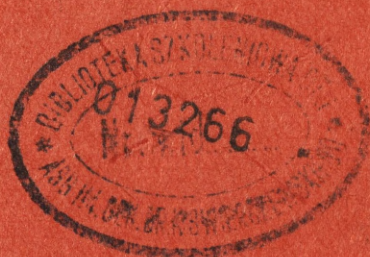




efr 4



ARCHIWUM
BIBLIOTKI SZKOLENIOWE
ADAM SZTASU GENERALNO
a. g. m. i. k. i. s. t. o. w. a

34607

part 126 TF

$$\frac{325}{325} \overline{) 10741}$$

~~_____~~

EGG. 2R 4

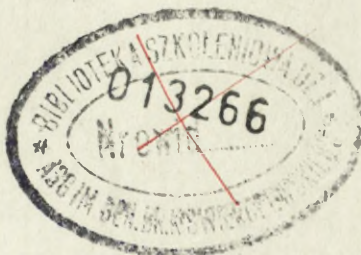
Ustavni zakon o izmenama i dopunama
art. 86 ust. 2 (Dokladi i izveštaji, 95)

~~141/022/68~~

" Ustalenie zasad wyznaczania aglomeracji /miast/
podlegających rozstrzodkowaniu"

Kryptonim " RZKZAD "

1. Zasady organizacji i wyznaczania rejonów ewakuacji i rozśrodkowania w dotychczasowej praktyce.
2. Czynniki decydujące o konieczności rozśrodkowania miast.
 - 2/1. Zagrożenie terytorium PRL przez powietrane środki NATO.
 - 2/2. Wpływ struktury geograficznej i gęstości zaludnienia Polski na konieczność rozśrodkowania ludności.
 - 2/3. Wpływ rozmieszczenia przemysłu na rozśrodkowanie miast
 - 2/4. Wpływ znaczenia infrastruktury na rozśrodkowanie.
 - 2/5. Metody typowania miast do rozśrodkowania na podstawie decydujących czynników.
3. Wpływ położenia aglomeracji i ich zarysów /kształtów/ na rozśrodkowanie ludności.
4. Władze decydujące o rozśrodkowaniu ludności.
5. Wnioski ogólne.



ARCHIWUM
BIBLIOTEKI SZKOLENIOWEJ
ADEMI SZTABU GENERALNEGO
a. gm. broni K. Świecowo

~~34607~~

1. Od czasu powstania wojen, jako zjawiska historycznego, mieszkańcy obozów objętych wojną w strachu przed najeźdźcami a także własnymi wojskami opuszczali swe siedziby i chronili się w sankach i niedostępnych obozach bagiennych, górzystych i lasistych. Nie istniał problem ochrony ludności, nikt nie gwarantował jej bezpieczeństwa i stąd ewakuacja czy rozbrodowanie ludności były żywiołowe.

Po rozbrodzeniu feudalnym, kiedy zaczęły się kształtować państwa narodowe, władcy rozpatrują kwestie ochrony ludności ale z punktu widzenia możliwości usupelnienia swych wojsk oraz ich wyżywienia i wyposażenia.

Wojny okresu kapitalistycznych formacji ekonomicznych przynoszą próby planowania ochrony ludności.

Szczególnie w okresie pierwszej wojny światowej ewakuuje się ludność z rejonów bezpośrednich starć strójnych.

Ewakuacja w kwestii ochrony ludności, prowadzona tylko w kierunku odfrontowym, polegała na wyprowadzeniu ludności cywilnej z rejonów leżących w zasięgu oddziaływania nieprzyjaciela, albo gdy, w wyniku niepowodzonych walk, przewidywano oddanie tych rejonów. Tego rodzaju sposób obrony ludności przed uderzeniami przeciwnika był charakterystyczny dla I wojny światowej. Badania i ocena I wojny światowej pozwalają stwierdzić brak w tym okresie opracowań i instrukcji traktujących o sposobach organizacji, planowania przeprowadzenia ewakuacji. Wytyczne do ewakuacji odfrontowej opracowywane były doraźnie, w miarę potrzeb i okoliczności przez dowódców armii ze stref tyłów ich związków operacyjnych.

Stosowany z konieczności pośpiech w wykonywaniu nie gwarantował należytej ich realizacji.

W okresie międzywojennym wielu teoretyków krajów europejskich zajmowało się kwestią ewakuacji ludności. Szczególnie teoretycy Wielkiej Brytanii i Francji.

W polsce zagadnieniem tym zajmował się między innymi, mjr dypl. Mariusz Jurecki - autor "Podręcznika Obrony Przeciwlotniczej" x/

x - mjr dypl. Mariusz Jurecki "Podręcznik Obrony Przeciwlotniczej" - WNO, Warszawa 1936 r.

Wszystcy ci teoretycy zgadzali się, że zagadnienie ewakuacji zagrożonych miast jest bardzo złożone, ale rozwiązania go nie można odrzucać, ponieważ nie ma innych bardziej prostych i łatwych rozwiązań. Dlatego uważali, że należy pracować nad stworzeniem zawczasu szeregówowego i dokładnego planu ewakuacji.

Od początku II wojny światowej ludność cywilna na zapleczu narażona była na bombardowanie lotnictwa przeciwnika. Mimo jednak istniejących opracowań teoretycznych, w Polsce w r. 1939 nie przeprowadzono żadnej planowanej ewakuacji ludności. Ruchy w kierunku wschodnim i południowym wielkich mas ludzkich były bezładną, nie zorganizowaną i nie kierowaną ucieczką. Szybki rozwój wypadków wojennych był całkowitym zaskoczeniem władz państwowych i ludności. Mimo tego, że władze terenowe /urzędy starościńskie i wojewódzkie/ miały się zajmować ewakuacją ludności na zapleczu, stanęły wobec nieprzewidzianych zagadnień aprowizacji i opieki nad bezdomnymi. Ta paniczna, żywiołowa ucieczka powodowała wielkie straty wśród ludności, zablokowała drogi i paraliżowała manewr wojsk. Podobnie wyglądało to we Francji w 1940r. Wystąpił tam też brak organizacji a desperackie próby władz przeciwdziałania i ujęcie mas uchodźców w ramy organizacyjne z reguły zawodziły. Wszędzie, gdzie dotarła fala uchodźców powstawała panika i chaos. W Związku Radzieckim gdzie doktryna wojenna nie przewidywała prowadzenia wojny na własnym terytorium, wielka ewakuacja z zachodniej części ZSRR miała charakter bezplanowy. Dopiero działalność powołanego na podstawie wspólnej uchwały KC WKP /b/, Rady Najwyższej i Rady Komisarzy Ludowych z dnia 30 czerwca 1941r. Państwowego Komitetu Obrony zapobiegła żywiołowym ruchom ludności. Kosztem ogromnego wysiłku udało się ująć organizacyjnie tę żywiołową ewakuację i skierować ją na wybrane kierunki. W późniejszym okresie planowo ewakuowano z miast poza zasięg lotnictwa hitlerowskiego: z Moskwy 2 mln ludzi, z Leningradu - 1,5 miliona a ze Stalingradu - 400 000 ludzi.

Na zachodzie Europy problem ten ze względu na mniejsze obszary rozpatrywano z punktu widzenia zagrożenia całego terytorium państwa przez środki napadu powietrznego.

Z problemem rozśrodkowania zetknęła się Wielka Brytania. Tam kwestią ochrony ludności zajmowało się Dowództwo Obrony Cywilnej. Ono też podejmowało decyzję do rozśrodkowania i ono odpowiadało za jej realizację. W okresie bitwy o Anglię tj. od 10.7 do 6.10.1940r. w zasadzie rozśrodkowania jeszcze nie przeprowadzono. Wówczas zginęło 44 000 ludzi. W czasie, kiedy bombardowane wyspy brytyjskie pociskami typu "V" tj. od 13.6.1944r. do 27.3.1945r. a więc po przeprowadzeniu rozśrodkowania dużych miast, zginęło tylko 8 938 osób, mimo tego, że w tymczasie zniszczonych zostało ponad 200 000 domów. Z tego widać, że ochrona ludności przez rozśrodkowanie dała należyte efekty. Wiele przykładów na ten temat można by przytoczyć z rozśrodkowania niemieckich miast. /Ponad siedem milionów ewakuowanych w Niemczech/.

Po drugiej wojnie światowej, w wojnach lokalnych ze zjawiskiem klasycznego rozśrodkowania ludności spotykamy się w Wietnamie. Wobec nalotów lotnictwa USA na Demokratyczną Republikę Wietnamu, których intensywność w roku 1966 i 1967 wynosiła miesięcznie przeciętnie kilkanaście tysięcy samolotów, rozśrodkowuje się wielkie miasta i węzły komunikacyjne. Z Nam Dinh np. które liczyło 95 tysięcy mieszkańców, rozśrodkowano 60 tysięcy osób, a z Hanoi około 50% ludności. Ochroną terytorium Demokratycznej Republiki Wietnamu kieruje Komitet Centralny Wietnamskiej Partii Pracujących. Dla rozpatrywania określonej problematyki powołane są stałe, lecz nieetatowe komitety specjalistyczne. Problemem rozśrodkowania ludności zajmuje się Komitet do Spraw Rozśrodkowania Ludności i Przemysłu. Komitet ten ustala podstawowe zasady ewakuacji oraz rozśrodkowania ludności i przemysłu, określa zadania dla poszczególnych resortów w tym zakresie, a także koordynuje realizację tych zadań.

Po zakończeniu II-ej wojny światowej, wszystkie państwa prowadzące studia nad jej przebiegiem, zastanawiają się, między innymi, nad sposobami ochrony swych obywateli przed skutkami oddziaływania broni masowego rażenia przeciwnika. Ponieważ jednak, ze względów ekonomicznych, żadne państwo nie jest zdolne do zapewnienia wszystkim swym obywatelom odpowiednich schronów, większość z nich rozpatruje możliwość

rozśrodkowania części ludności poza miasta i rejony potencjalnie zagrożone uderzeniami broni masowego rażenia przeciwnika. Najbardziej zaawansowane prace w kwestii rozśrodkowania w europejskich ^{państwach} kapitalistycznych są we Francji, Szwecji i Wielkiej Brytanii. Wszyscy autorzy traktujący w swych pracach teoretycznych kwestię biologicznego zachowania ludności, w sposób bardzo obszerny i analityczny uzasadniają swe propozycje idące w kierunku budowy schronów i pozostania na miejscu oraz wyjścia z rejonów zagrożonych i rozśrodkowania ludności. Prace swe opierają przede wszystkim na analizie doświadczeń drugiej wojny światowej i wojen lokalnych, ^{stwierdzonych} prowadzonych nad możliwościami i skutkami użycia broni masowego rażenia jak również możliwościach ekonomicznych poszczególnych państw i bloków państw.

Francuski teoretyk Maxim Roux w swej "Obronie cywilnej" mówi o konieczności rozśrodkowania w każdym przypadku. W ślad za rozważaniami teoretycznymi idą przedsięwzięcia praktyczne. W Stanach Zjednoczonych przewiduje się na wypadek wojny rozśrodkowanie najbardziej zaludnionych ośrodków. Decyzję podejmuje prezydent przy pomocy Urzędu Chrony Cywilnej. W Danii planuje się rozśrodkowanie części ludności z Kopenhagi i kilku większych miast. W Wielkiej Brytanii przygotowane plan rozśrodkowania około 10 milionów osób. Zarówno w Danii jak i w Wielkiej Brytanii decyzje do rozśrodkowania ludności podejmuje rządy tych państw. Najbardziej charakterystyczne są szwedzkie plany rozśrodkowania, które przewidują rozśrodkowanie 3.500 000 osób, tj. bez mała 50 % mieszkańców. Ze Sztokholmu przewiduje się wyewakuować około 700.000 osób tj. ponad 80 % mieszkańców. Ewakuowana ludność ma być rozmieszczona w dziesięciu prowincjach, niekiedy w odległości do 400 km od miejsca stałego zamieszkania. Decyzję w sprawie rozśrodkowania podejmuje rząd, przy czym warunkiem jej podjęcia nie musi być rozpoczęcie działań wojennych. W Norwegii ewakuuje się stolicą Oslo oraz 43 największe miasta kraju. Decyzję w sprawie ewakuacji podejmuje Rząd a jego decyzja zostaje ogłoszona przez radio, prasę i głośniki. Poza ludnością przewidzianą do przesiedlenia, miasta mogą opuścić przed zorganizowaniem ewakuacji te osoby, którym nie powierzono zadań w ochronie cywilnej na miejscu. Osoby te ewakuują się na własny koszt i na własną odpowiedzialność.

W Polskiej Rzeczypospolitej Ludowej całością spraw obrony terytorium kraju zajmują się na wszystkich szczeblach administracji komitety obrony. W ich kompetencjach leży sprawa ochrony ludności w tym także przez rozśrodkowanie.

Nasza koncepcja zakłada, że rozśrodkowanie w zasadzie dokonywane będzie w granicach administracyjnych poszczególnych województw. Województwo i powiat stanowią zatem podstawowe szczeble zarówno planowania, jak i realizacji rozśrodkowań. Niektóre regiony zagęszczone i przeludnione jak Warszawa, Trójmiasto i aglomeracja trzynastu miast niecki węglowej będą zmuszone kierować część ludności na teren innych województw sąsiednich. W tych przypadkach rola Komitetu Obrony Kraju polega na korelacji niektórych elementów rozśrodkowania /bilanse powierzchni zakwaterowania, przerzuty zaopatrzenia itp/. Ponadto centralnie ustalane są ogólne wytyczne przygotowania i prowadzenia rozśrodkowania. Dokonuje u nas tego Dział Ochrony Ludności KOK. Poza tym całość posunięć ma być realizowana na podstawie bezpośrednich, wzajemnie uzgodnionych ustaleń między władzami województw, z których i do których ludność będzie przemieszczana.

Z badań prowadzonych w województwach przez Komisję wyznaczoną zarządzeniem Szefa Sztabu Generalnego Nr 01472/III z dn. 8.12.1966r. wynika, że działy ochrony ludności i doraźne zespoły robocze terenowych komitetów obrony, zajmujące się rozśrodkowaniem ludności, nie mogą podołać tej pracy, która musi być prowadzona zespołowo i na codzień. W związku z tym w niektórych wojewódzkich i powiatowych komitetach obrony powołano jako niezbędne stałe, nieetatowe komisje do spraw rozśrodkowania. Wymieniona wyżej Komisja uważała za stosowne powołanie Krajowej Komisji do spraw Rozśrodkowania przy KOK, czego dała wyraz we "Wzorcowym planie rozśrodkowania ludności miast województwa warszawskiego i m.st. Warszawy". /Warszawa lipiec 1967r. wyd. ASG/.

2. Czynniki decydujące o konieczności rozárodkowania miast.

2/1. Z położenia strategicznego Polski wynika, że cały obszar PRL znajduje się na głównych kierunkach ewentualnych operacji wojennych NATO. Przez terytorium Polski przebiegają wszystkie ważniejsze tranzytowe linie komunikacji kolejowej i drogowej. Ponadto średnie oddalenie jej zachodnich granic wynosi 200-250 km od rubieży styczności z NATO: stwarza niebezpieczeństwo uderzeń lotnictwem operacyjno-strategicznym i rakietami. Obszar PRL w wypadku konfliktu będzie obszarem rozmieszczenia broni rakietowej, bez lotniczych oraz strefą tyłów Frontów. Poza tym na obszarze PRL znajdują się duże ilości obiektów o znaczeniu ekonomiczno-wojskowo-politycznym. Wszystko to powoduje, że terytorium PRL posiada bardzo istotne znaczenie z punktu widzenia wojennego i będzie narażone na uderzenia przeciwnika.

Aktualna koncepcja strategiczna państw NATO opiera się na doktrynie tzw. "elastycznego reagowania", które w odniesieniu do Europy oznacza rozpoczęcie konfliktu konwencjonalnego, a następnie / w wypadku nie osiągnięcia zakładanych celów / przejście do ograniczonej wojny jądrowej i dalej do powszechnej wojny nuklearnej.

Z powyższego wynika, że w strategii państw NATO dominującą rolę odgrywa broń jądrowa.

Uderzenia jądrowe na obszar Polski mogą być wykonane za pomocą sił powietrznych i bronią rakietową.

W skład sił powietrznych na środkowoeuropejskim TDW przeznaczonych do wykonania uderzeń jądrowych wchodzi samoloty 2 i 4 PTSP/ Połączone Taktyczne Siły Powietrzne/ oraz lotnictwo strategiczne W. Brytanii, USA, siły uderzeniowe Atlantyku i część sił Płn. TDW.

Biorąc pod uwagę wszystkie możliwe czynniki, które mają wpływ na użycie sił powietrznych oraz położenie Polski dochodzi się do wniosku, że w jednoczesnym uderzeniu siły powietrzne na obszarze PRL mogą obejść od 25 - 87 obiektów.

Strategiczne siły rakietowe państw NATO oparte zostały głównie na pociskach typu "Minutemann" i "Polaris". Ponadto rakiety o znaczeniu operacyjno-taktycznym "Mace" i "Pershing" znajdują się na uzbrojeniu amerykańskich wojsk lądowych w NRF i w armii NRF.

Po dokonaniu odpowiednich kalkulacji można określić, że na terytorium Polski za pomocą rakiet przeciwnik może obezwładnić od 13 do 46 obiektów.

Razem za pomocą sił powietrznych i rakiet przeciwnik może obezwładnić 38 - 133 obiekty /25 - 87 + 13 - 46 /, przeciętnie można przyjąć, że ilość obiektów zagrożonych na terytorium PRL wynosi 85 obiektów / 38 + 133 = 171 : 2 = 85 /.

/Załącznik nr 1 - zasięg środków napadu powietrznego NATO/.

Ponieważ celami uderzeń przeciwnika na obszarze PRL nie będzie suma miejscowości o określonej ilości mieszkańców, ale aglomeracje mające znaczenie zarówno polityczne, administracyjne, militarne, ekonomiczne, komunikacyjne, demograficzne itp., suma wszystkich tych czynników decydować musi o kolejności i konieczności ich rozzerodkowania. Dlatego każdy z tych czynników wpływających na konieczność rozzerodkowania należy rozpatrywać oddzielnie a ich suma stanowić powinna kwalifikację aglomeracji do rozzerodkowania.

2/2 Ludność Polski liczy ponad 31 milionów ludzi zajmując szóste miejsce wśród krajów europy, czwarte na zachodnim TDW i drugie po ZSRR w Układzie Warszawskim.

Polska pod względem zaludnienia jest dość zróżnicowana. Wyróżniają się trzy pasy : najgęściej zaludnionych województw południowych, średnio - środkowych i najsłabiej północnych.

Najgęściej zaludnionym w południowym pasie obszarem jest Wyżyna Śląska np. w województwie katowickim gęstość zaludnienia wynosi 368 osób na 1 km².

W pasie Wielkich Dolin gęstość zaludnienia poważnie się zmniejsza. Wyodrębiają się tu duże ośrodki przemysłowe jak : Warszawa, Łódź, Poznań. Przeciętnie dla województwa warszawskiego gęstość zaludnienia wynosi 83 osoby na 1 km², poznańskiego - 79.

Wskazać w pierwszym
sie wojny, ze względu
na przepływy
i rozprzestrzenianie
k, najbardziej
niebezpiecznymi celami
aglomeracje
oddające znaczenie
komunikacyjne i mi-
ne

Najsłabiej zaludniony jest pas pojezierzy i Nizin Nadmorskich za wyjątkiem Zatoki Gdańskiej, doliny dolnej Wisły i Szczecina. Gęstość zaludnienia województwa koszalińskiego wynosi 42 osób na 1 km².

Powierzchnia, ludność i gęstość zaludnienia według województwa na dzień 31 grudnia 1964 r. przedstawia poniższa tabela.

Lp.	Województwa	Powierzchnia w km ²	Ludność w tys.		Gęstość na 1 km ²		Ludność miejska w %	
			Ogółem	Miejska	Miejska	1964 31.12. 1959r.		
1	2	3	4	5	6	7	8	9
	Polska	311,730	131338,9	15484,5	15854,4	1101	1120	49,4
1.	M. Łódź	212	739,6	739,6	-	3485	3560	100
2.	M. Warszawa	446	1241,0	1241,0	-	2781	3010	100
3.	M. Kraków	230	512,9	512,9	-	2230	2540	100
4.	M. Wrocław	225	469,4	469,4	-	2087	2490	100
5.	M. Poznań	220	434,2	434,2	-	1978	2152	100
6.	Katowickie	9518	3501,2	2661,1	840,1	368	391	176,0
7.	Krakowskie	13350	2111,7	602,5	1509,2	138	170	28,5
8.	Gdańskie	10980	1337,5	898,0	439,5	122	150	167,1
9.	Opolskie	9506	1003,1	395,8	607,3	106	124	39,5
0.	Wrocławskie	18827	1949,7	1038,0	911,5	104	134	53,2
1.	Łódzkie	17066	1661,6	552,4	1109,2	97	117	133,2
2.	Kieleckie	19468	1894,6	542,2	1352,4	97	125	28,6
3.	Rzeszowskie	18658	1682,3	422,0	1260,3	90	110	25,1
4.	Bydgoskie	20798	1824,8	889,4	935,4	88	108	148,7
5.	Warszawskie	29369	2441,3	791,3	1650,0	83	102	32,4
6.	Poznańskie	26723	2113,4	784,1	1329,3	79	97	137,1
7.	Lubelskie	24829	1893,3	494,3	1399,0	76	89	26,1
8.	Szczecińskie	12677	838,1	534,6	303,5	66	85	63,8
9.	Zielonogórskie	14514	839,3	421,9	417,4	58	76	150,3
0.	Białostockie	23146	1153,9	367,1	786,8	50	61	31,8
1.	Olsztyńskie	20994	948,7	347,0	601,7	45	62	36,6
2.	Koszalińskie	17974	747,5	345,7	401,8	42	58	146,2

Uwaga : tabelę opracowano na podstawie rocznika statystycznego z 1965r. oraz Holzera " Prognoza demograficzna Polski w roku 1975", PWN Warszawa 1959r.

Poza miastami wydzielonymi gdzie gęstość zaludnienia sięga 1978 - 3485 osób na km², najgęściej zaludnione są południowe i południowo-zachodnie województwa śląskie, krakowskie, opolskie i wrocławskie oraz na północy gdańskie. W tych województwach gęstość zaludnienia jest większa od przeciętnej w kraju i waha się w granicach 104 - 368 osób na km². Jednak tylko w województwach : katowickim, krakowskim i gdańskim - rozśrodkowanie ludności dużych miast i ośrodków przemysłowych może napotkać na duże trudności ze względu na duże zagęszczenie.

Średnią normę zaludnienia posiada siedem województw: warszawskie, łódzkie, kieleckie, bydgoskie, pomorskie, lubelskie i rzeszowskie. Gęstość zaludnienia w tych województwach kształtuje się w granicach 76 - 97 osób na km².

Do najrzadziej zaludnionych należy pięć województw: koszalińskie, olsztyńskie, białostockie, zielonogórskie i szczecińskie. Przeciętna gęstość zaludnienia wynosi 42-66 osób na km². x/

Porównanie średnich gęstości zaludnienia w poszczególnych województwach orientuje tylko w sposób ogólny, ponieważ poszczególne powiaty w ramach jednego województwa wykazują znaczne zróżnicowanie zaludnienia, wahające się w granicach 20 - 50 % w stosunku do średniej wojewódzkiej, a w stosunku do średniej krajowej w granicach 200-500 %. Dlatego rozpatrując zagadnienie rozśrodkowania należy brać pod uwagę gęstość zaludnienia aglomeracji.

We współczesnych warunkach najbardziej zagrożona uderzeniami jądrowymi przeciwnika jest ludność miejska i to ludność dużych miast, w których z reguły znajdują się najważniejsze zakłady przemysłowe, ośrodki polityczne i administracyjne oraz węzły komunikacyjne. Ponadto miasta takie są skupiskiem wysoko kwalifikowanych kadr, szczególnie cennych w okresie wojny.

Z punktu widzenia obrony terytorium kraju miasta w Polsce można by podzielić na następujące grupy :
pierwsza - do 10 tysięcy mieszkańców w sumie 517, w których w zasadzie nie zachodzi konieczność prowadzenia rozśrodkowania. Miasta te nie będą opłacalnymi obiektami uderzeń jądrowych, gdyż nie przedstawiają większego znaczenia politycznego, czy też

przez porównanie nad brugami
dróg niek. przynajmniej potrafią
Tak porównanie miasta w tej kategorii
można brać pod uwagę,
planując oszczędności

- 11 -

ekonomicznego. Wyjątek mogą stanowić miasta
położone przy bazach przeładunkowych na wschodniej
granicy, miasta stanowiące ważne węzły komunikacyjne

druga - miasta od 10-50 tysięcy mieszkańców w liczbie 222.
Z zasady są to miasta powiatowe, a niektóre z nich
posiadają znaczenie ogólnokrajowe z uwagi na roz-
mieszczone tam obiekty przemysłowe. Dlatego mogą się
one stać obiektami uderzeń jądrowych. Jednak ze
względu na ich ilość i różnorodność, w tej grupie
należałoby dokonać selekcji sugerując się nie tyle
ilością mieszkańców co ich znaczeniem ekonomicz-
nym w warunkach przyszłej wojny.

trzecia - miasta o zaludnieniu ponad 50 tysięcy mieszkańców,
których jest w Polsce 48, w tym 11 zamieszkałych
przez 200 - 1.240 tysięcy ludności : Warszawa,
Łódź, Kraków, Wrocław, Poznań, Gdańsk, Katowice,
Szczecin, Bydgoszcz, Lublin i Zabrze. Ludność
dużych miast /powyżej 50 tys. mieszkańców/ liczy
ponad 8 ml. co stanowi 26% ludności kraju i ponad
50% ludności miejskiej.

Produkcja tych miast i zakładów położonych w ich
pobliżu daje około 30 - 35% krajowej produkcji
przemysłowej. Skupieni tam są wysoko kwalifikowani
fachowcy, działacze polityczni i pracownicy admini-
stracji. Szczególne znaczenie dla obronności kraju
ma rozródowanie 11 największych miast / w tym
10 wojewódzkich/, których ludność stanowi prawie
5 mln. tj. 16% ogółu ludności kraju.

W sumie z tych 48 miast należy przewidywać rozród-
kowanie, chociaż tak jak w poprzedniej grupie
celowym jest przeprowadzenie pewnej selekcji.

2/3. Potencjał gospodarczy kraju stanowi materialną podstawę
obronności państwa. Najważniejszą podstawą tego potencjału
jest przemysł ciężki i kadrowy przemysł zbrojeniowy, który
zabezpiecza siły zbrojne w broń, technikę i transport.

Przewidywane olbrzymie zużycie środków materiałowych
w czasie prowadzenia działań wojennych, jak również możli-
wość poniesienia dużych strat od uderzeń przeciwnika może
już w początkowym okresie wojny wyczerpać zapasy nagromadzo-
ne w czasie pokoju. Wynika stąd potrzeba kontynuowania

Selekcja mogłaby być
reprezentowana przy po-
nowy cytowania na str-
nie 22-gi niniejszego oprac.
wzrostu metody "punktowej".

produkcji w czasie wojny dla zaopatrywania walczących wojsk jak i zabezpieczenia niezbędnego minimum bytowania ludności.

Terytorium naszego kraju nie jest równomiernie pokryte obiektami przemysłowymi. Złożyło się na to wiele przyczyn w historycznym rozwoju naszego kraju. Obecnie także istnieją tendencje do silnej koncentracji przemysłu i dużych skupisk ludności co w świetle wymagań ochrony ludności jest zjawiskiem wysoce niekorzystnym. Efektywność ekonomiczna nie może być rozpatrywana bez kompleksowości i wszechstronnego ujmowania uzasadnień ekonomicznych, a w żadnym wypadku bez uwzględnienia stałego wzmocnienia obronności państwa.

W naszym kraju rozmieszczenie ośrodków przemysłowych jest w zasadzie proporcjonalne do gęstości zaludnienia. Najgęściej zaludniona Wyżyna Śląska posiada również największe i najważniejsze okręgi przemysłowe w Polsce, do których należą :

Śląsko-Krakowski Zespół Okręgów Przemysłowych^{x/}

jest jądrem polskiego przemysłu. O znaczeniu tego zespołu, jako elementu zaplecza naszego kraju może świadczyć jego udział w ogólnokrajowej produkcji : węgiel kamienny - 98,1 %, energia elektryczna - 54,5 %, hutnictwo żelaza - 87,2 %, hutnictwo metali nieżelaznych - 73,7%, przemysł maszynowy - 41,9%, przemysł elektrotechniczny - 27,1%, produkcja ośrodków transportu - 8,8%. Ponadto baza surowcowa stanowiąca podstawę przemysłu znajduje się także w tym rejonie.

W Śląsko-Krakowskim Zespole Okręgów Przemysłowych najistotniejsze znaczenie posiada Górnośląski Okręg Przemysłowy /GOP/. Nastąpiła tutaj największa koncentracja ośrodków przemysłowych mających decydujące znaczenie dla obronności kraju.

^{x/} Rozmieszczenie poszczególnych okręgów i ośrodków przemysłowych na terenie Polski przedstawia załącznik nr 2

W następnej kolejności znaczenie ogólnokrajowe posiadają okręgi : krakowski /Nowa Huta /, częstochowski, rybnicki, opolski i bielski.

W sumie należy sądzić, że Śląsko-Krakowski Zespół Okręgów Przemysłowych ze względu na olbrzymią koncentrację przemysłu i największe zagęszczenie ludności będzie w pierwszej kolejności narażony na uderzenia jądrowe przeciwnika. Wynika stąd konieczność dokonania rozrzedkowania miast z tego rejonu. Wydaje się, że z tego punktu widzenia mogłyby to być następujące miasta :

- w województwie katowickim : Bielsko Biala, Bytom, Chrzanów, Częstochowa, Dąbrowa Górnicza, Gliwice, Katowice, Ruda Śląska, Siemianowice, Sosnowiec, Świętochłowice, Zabrze, Zawiercie ;
- w województwie krakowskim : Kraków, Tarnów, Jaworzno ;
- w województwie opolskim : Opole.

Drugim co do wielkości jest Warszawski Okręg Przemysłowy. Bardzo ważny ze względu na istniejący tam przemysł i centrum polityczno-administracyjne kraju.

Trzecim ważnym skupiskiem przemysłu jest Podśudecki Okręg Przemysłowy /Wrocław, Wałbrzych, Świdnica, Dzierżanów, Jelenia Góra, Legnica, Turoszów/ składający się z szeregu ośrodków przemysłowych o istotnym znaczeniu obronnym.

Czwarte skupisko przemysłu i związanych z nim miast to Okręg Przemysłowy Zatokii Gdańskiej, gdzie wyróżniają się następujące miasta : Gdańsk, Gdynia, Sopot, Pruszcza Gdański i Elbląg.

Oprócz wymienionych rejonów istnieją jeszcze takie okręgi przemysłowe jak Łódź, Zielonej Góry, Poznań, Rydzyszcz, Staropolski, Wiedeł Wisły i Sanu oraz Podkarpacki, a ponadto ośrodki szczeciński, gorzowski, koniński, kaliski, lubelski i białostocki.

Wszystkie powyższe okręgi i ośrodki są bardzo ważne z punktu widzenia zabezpieczenia biologicznego zamieszkującej tam ludności i tam powinny być prowadzone możliwie kompleksowe przedsięwzięcia chroniące przed uderzeniami bmar.

2/4. Polska położona jest w granicach Zachodniego Teatru Działań Wojennych, na głównych kierunkach strategicznych i operacyjnych. Nasze siły zbrojne stanowią część pierwszego rzutu strategicznego wojsk Układu Warszawskiego na Zachodnim TDW, stąd wynika konieczność jak najszybszego wyjęcia wojsk z garnizonów stałych do rejonów alarmowych, szybkiego przegrupowania się na dużą odległość do rejonów ześrodkowania /wyjściowych/ i wprowadzenia ich do walki.

Przez terytorium Polski będą przechodziły tranzytem i będą się przegrupowywały etatowymi środkami radzieckie związki taktyczne i operacyjne - stanowiące główną siłę uderzeniową wojsk Układu Warszawskiego oraz realizowane będzie ich zaopatrywanie z głębokiego zaplecza.

Wraz z ogromnym zapotrzebowaniem środków transportu dla wojsk własnych i sojuszniczych i wydzieleniem dla nich szeregu ważnych tras kolejowych i samochodowych muszą być przez transport wykonywane zadania zabezpieczenia różnorodnych ogromnych potrzeb zaplecza i obrony cywilnej.

szczegółowa w pierwszym okresie wojny.
Z tych względów komunikacje Polski mogą stać się obiektem zmasowanych uderzeń przeciwnika z powietrza celem obozwładnienia lub naruszenia naszego systemu transportowego, a tym samym uniemożliwienia lub utrudnienia przegrupowania, koncentracji i rozwinięcia sił Układu Warszawskiego. Ponadto izolowania Zachodniego TDW przed dopływem kolejnych rzutów strategicznych, naruszenia funkcjonowania gospodarki oraz utrudnienia ruchu i nawiązania sił i środków OTK.

Zresztą niektórzy teoretycy wojskowi Zachodu wyraźnie piszą: "W koncepcjach prowadzenia wojny należy uwzględnić możliwość niszczenia linii komunikacyjnych przebiegających przez terytorium Polski^{x/}"

x/ Alstair Buchan, The Role of NATO, Interaria, January 1961 .

W Polsce bardzo charakterystyczny jest układ kierunku potoków ładunków gospodarczych, kierunku przegrupowania wojsk i tranzytu. Potoki ładunków mają układ promienisty: biegną one ze Śląska w głąb kraju, co jest spowodowane tym, iż główne bazy surowcowo-energetyczne i przemysłowe kraju znajdują się na południu. Przerzuty żywności z obszarów rolniczych do największych miast i okręgów przemysłowych układają się w różnych kierunkach. Kierunki przegrupowania wojsk operacyjnych są następujące: północ, północny zachód i zachód. Tranzyt natomiast ma wyraźny kierunek wschód - zachód. Tak więc przewozy i transporty mogą wzajemnie się krzyżować, powodować powstawanie "korków" itp.

Na transport lądowy w Polsce wywierają wpływ warunki geograficzne, a przede wszystkim rzeki, rzeźba terenu i klimat.

Największe rzeki Polski Wisła i Odra płyną z południa na północ i przecinają wszystkie linie komunikacyjne na kierunku wschód - zachód. Miejsca przecięcia stanowią opłaczalny cel dla nieprzyjaciela i groźbę uderzeń. Są to więc najpoważniejsze, szczególnie w środkowym i dolnym biegu rubieże wodne, których nie można ominąć i które dlatego mogą stać się zaporami komunikacyjnymi. Zniszczenie mostów na tych rzekach szczególnie kolejowych zmusza do trudnego manewru pociągami bądź przeładunku. Przeciwnik może dążyć również do stworzenia barier promieniotwórczych na obu rzekach i tym samym hamować ruch na dłuższy przeciąg czasu oraz wyeliminować budowę mostów.

Powiązania komunikacyjne są dobrze rozwinięte z sąsiedzi, mimo iż od południa oddzielają nas od Czechosłowacji Karpaty i Sudety /posiadają jednak dogodne przełęcze - Brama Morawska/ i od zachodu Odra i Nysa. Ujemnym czynnikiem powiązań komunikacyjnych - kolejowych ze Związkiem Radzieckim jest różnica szerokości torów, która zmusza oba państwa do budowy stacji przeładunkowych na punktach granicznych.

Linie kolejowe

Długość linii kolejowych normalnotorowych wynosiła w 1964r. 23365 km, wraz z wąskotorowymi 26898 km. Gęstość wraz z wąskotorowymi na 100 km² wynosiła 8,6 km. Rozmieszczenie dróg kolejowych jest nierównomierne. Najgęstsza sieć linii kolejowych na 100 km² mają województwa zachodnie i północne

Najbardziej uwarunkowane na uderzenia będą przecięcia linii komunikacyjnych z terenami przemysłowymi i rolnymi, szczególnie w dolnym biegu. W tym celu należy wykonać prace na trasach komunikacyjnych, szczególnie w dolnym biegu, w celu wyeliminowania zagrożenia z terenów przemysłowych i rolnych. W tym celu należy wykonać prace na trasach komunikacyjnych, szczególnie w dolnym biegu, w celu wyeliminowania zagrożenia z terenów przemysłowych i rolnych.

a mianowicie : katowickie - 18,2, wrocławskie - 14,1, opolskie - 13,0, zielonogórskie - 11,6, bydgoskie - 11,9, poznańskie - 11,5, natomiast województwa wschodnie mają gęstość mniejszą niż przeciętna dla kraju /8,6/ : lubelskie - 4,6, rzeszowskie - 4,9, białostockie - 5,0, kieleckie - 4,8²!

Główne linie kolejowe w układzie dofrontowym biegną od wschodnich granic państwa w kierunku Odry i Nysy. Należą do nich :

- Gdynia - Słupsk - Koszalin - Szczecin ;
- Braniewo - Elbląg - Malbork - Chojnice - Czaplinek - Szczecin ;
- Korze - Olsztyn - Toruń - Bydgoszcz - Piła - Kostrzyn ;
- Brześć - Warszawa - Poznań - Słubice - /z ominięciem węzła warszawskiego na odcinku Łuków - Córa Kalwaria - Skierniewice/ ;
- Doruchów - Lublin - Dęblin - Łódź - Leszno - Zasięki ;
- Przemyśl, Rzeszów - Kraków - Wrocław - Bielawa Dolna.

Wśród linii w układzie południe - północ wyróżniają się :

- Hrebenne - Chełm, Brześć - Białystok - Elk /częściowo biegnie przez terytorium ZSRR /;
- Kraków - Radom - Warszawa - Ostrołęka - Korze /lub Warszawa - Działdowo - Malbork / ;
- Gliwice - Katowice - Częstochowa - Koluszki - Warszawa / lub Koluszki - Łódź - Toruń / ;
- Czechowice - Herby Nowe - Karsznice - Bydgoszcz - Gdańsk ;
- Racibórz - Kluczbork - Ostrów Wielkopolski - Jarocin - Gniezno - Nakło - Słupsk ;
- Wrocław - Leszno - Poznań - Szczecin / lub Poznań - Piła - Koszalin /.

Dofrontowe drogi kolejowe przecięte są Wisłą i Odrą : na Wiśle w 17 punktach / miasta / i Odrze w 15 oraz Nysie w 9.

Na Wiśle można wydzielić następujące główne rejony mostów kolejowych :

- Skoczów - Oświęcim /górną Wisłą / ;

- Kraków ;
- Góra Kalwaria - Warszawa / w Warszawie 3 mosty kolejowe/;
- Toruń - Tczew.

O mniejszym znaczeniu znajdują się mosty w miejscowościach: Sandomierz, Dęblin i Płock.

Do większych węzłów kolejowych w Polsce należą :

- zespół węzłów kolejowych Górnośląskiego Okręgu Przemysłowego / Katowice, Chorzów-Batory, Szopienice Południowe /;
- Warszawa / skupia 8 głównych linii kolejowych /;
- Karsznice - Zdunska Wola ;
- Częstochowa ;
- Kraków ;
- Opole ;
- Wrocław ;
- Poznań ;
- Leszno ;
- Ostrów Wlk.;
- Piła ;
- Krzyż ;
- Szczecinek itd.

Polska ma dużo powiązań kolejowych z ościennymi państwami sojuszniczymi. Granicę polsko-radziecką przecina 17 linii kolejowych, polsko-czechosłowacką w terenie górskim 23 i polsko - niemiecką przez Odrę i Nysę 11.

Na granicy polsko-radzieckiej ze względu na konieczność dokonywania przeładunków zbudowane zostały ogromne stacje przeładunkowe o dużej powierzchni jak : Żurawica czy Terespol. ^{xx/}

Drożnia kołowa.

Ogólna długość dróg kołowych o twardej nawierzchni w Polsce wynosi około 114106 km, co daje 36,8 km dróg na 100 km².

Podobnie jak linie kolejowe są one nierównomiernie rozmieszczone. Najbardziej gęstą sieć dróg mają województwa północne i zachodnie / np. wrocławskie 56,8, katowickie 47,6 km na 100 km²/, a najniższą gęstość województwa wschodnie / np. lubelskie 20,6, białostockie 24,6 na 100 km² / . x/

x/ Załącznik nr 3.

xx/ Załącznik nr 5.

Poważnym brakiem dróg samochodowych w Polsce jest mała jeszcze ilość dwupoziomowych skrzyżowań dróg i linii kolejowych a także objazdów wielu dużych miast, co oczywiście utrudnia równoczesny ruch kolumn w prostopadłych do siebie kierunkach i naraża miasta jako węzły drogowe na uderzenia przeciwnika.

Ważniejszymi węzłami dróg samochodowych są :

- Warszawa / rozchodzą się z niej drogi w 5 kierunkach rozgałęziające się za miastem w dalszych 4 kierunkach/;
- zespół węzłów Górnośląskiego Okręgu Przemysłowego ;
- Kraków ;
- Opole ;
- Wrocław ;
- Poznań ;
- Bydgoszcz ;
- Toruń ;
- Piła ;
- Wałecz ;
- Chojnice ;
- Łódź i inne.

Drogi wodne śródlądowe.

Transport wodny śródlądowy odgrywa w Polsce podważną rolę. Ogólna długość dróg wodnych śródlądowych ~~nie~~ głównych i splewnych wynosi u nas 7000 km, w tym żeglownych 4591 km.

Sezon żeglugi jest krótki i trwa na Odrze 220-230 dni w roku, na Wiśle 180 - 220 dni. Udział żeglugi na dobę nie przekracza na Odrze 75 % na Wiśle 55 % / brak wyposażenia nawigacyjnego/.

Dobre warunki żeglugi na Odrze są tylko w jej górnym i dolnym biegu.

Najważniejszymi portami Odry są : Gliwice, Koźle, Opole, Wrocław, Malczyce, Głogów, Nowa Sól, Cigacice, Słubice, Kostrzyn, Szczecin.

Wisła ma mniejsze znaczenie dla żeglugi niż Odra. Najlepsze warunki nawigacyjne są w jej dolnym biegu. Porty rzeczne znajdują się w miejscowościach : Kraków, Sandomierz, Warszawa, Płock, Włocławek, Toruń, Bydgoszcz / Kapuścińska/, Tczew, Gdańsk.

System Odry i Wisły połączony jest skanalizowaną Notecią i Kanałem Bydgoskim. Jest to jedyne połączenie tych dwóch systemów i główna droga wodna na kierunku deportowym.

Żegluga na innych rzekach i kanałach nie odgrywa większej roli. Jednakże porty śródlądowe mogą stanowić opłacalne cele dla przeciwnika ze względu na ich znaczenie przeładunkowe i komunikacyjne w wypadku sparaliżowania czy zniszczenia komunikacji lądowej.

Porty morskie.

Transport morski odgrywa obecnie coraz większą rolę. Ogółem przez porty polskie wywieziono i przywieziono w 1964r. ponad 26 mln ton /bez tranzytu/.

Największymi portami polskimi są : Szczecin /przeładunek w 1964r. - 11,033 mln ton/, Gdynia /8,855 mln ton/ i Gdańsk /6,728 mln ton/ - załącznik nr 5.

Ponadto istnieją wiele mniejszych portów jak: Kołobrzeg, Ustka, Darłowo, Świnoujście oraz wiele przystani rybackich.

Ogółem w Polsce mamy : portów dużych - 3, portów małych - 28 i przystani rybackich - 45.

Przemysł stoczniowy dysponuje obecnie 8 dużymi stoczniami : 4 stoczniami produkcyjnymi / 2 w Gdańsku i po jednej w Gdyni i Szczecinie/, 3 stoczniami remontowymi / w Gdyni, w Gdańsku i Szczecinie/ oraz stocznia Marynarki Wojennej.

500 kilometrowy odcinek naszego wybrzeża wraz z portami oraz żegluga morska narażone są na uderzenia przeciwnika

Szczególnie na uderzenia z powietrza narażone są porty duże : Szczecin, Gdańsk i Gdynia, a małe w wypadku zniszczenia dużych i przejęcia przez nie przeładunków przy zwiększonym ruchu i odfrontowym na równoleżnikowo położonym Morzu Bałtyckim.

Lotniska

Transport lotniczy w Polsce jest słabo rozwinięty. Ogólna długość linii lotniczych wynosiła w 1964r. 2800 km linii krajowych i 19069 km zagranicznych. Przewóz pasażerów wynosił około 309 tysięcy, a towarów około 6 tysięcy ton. Są to więc ilości niewielkie. Jednakże ze względu na centralne położenie Polski w Europie przez Polskę przebiegają linie lotnicze wielu zagranicznych towarzystw lotniczych, które korzystają z naszych lotnisk.

W czasie prowadzenia działań wojennych transport lotniczy nabierze większego znaczenia ze względu na duże znaczenia kolei i dróg. Uderzenia jądrowe może przeciwnik wykonać przede wszystkim na lotniska cywilne i wojskowe. Lotnisk cywilnych mamy w Polsce 11 /załącznik nr 6/, ale w większości są one nie przystosowane do przyjmowania dużych samolotów, szczególnie odrzutowych. Właściwie tylko porty lotnicze na Okęciu w Warszawie, Poznaniu, Rzeszowie i Lesznie posiadają odpowiednie pasy startowe i urządzenia radiolokacyjne.

Reasumując należy stwierdzić, że tranzytowe położenie Polski na Zachodnim TDW naraża nasz kraj na uderzenia jądrowe przeciwnika.

W Polsce można wydzielić 3 najbardziej zagrożone zasadnicze pasy komunikacyjne na kierunku wschód - zachód, a mianowicie :

1. Pas północny : - Gdańsk - Koszalin - Szczecin ;
- Olsztyn - Bydgoszcz - Kostrzyn.
2. Pas centralny: - Warszawa - Poznań ;
- Lublin - Kalisz.
3. Pas południowy:- Przemyśl - Kraków - Wrocław.

Zasadnicze węzły komunikacyjne:

- Warszawa - węzeł kolejowy, drogowy, port rzeczny, lotnisko;
- Zespół węzłów Górnośląskiego Okręgu Przemysłowego ;
- Kraków ;
- Wrocław ;
- Poznań ;
- Szczecin ;
- Bydgoszcz ;
- Trójmiasto.

Następnie narażone na uderzenia z powietrza są zasadnicze przeprawy na Odrze i Wiśle, a także stacje przeładunkowe na granicy polsko-radzieckiej.

System telekomunikacyjny.

Z łączność ma szczególnie duże znaczenie dla kierowania administracją państwową i życiem gospodarczym kraju oraz zapewnienie warunków obronności. W każdych okolicznościach jest jednym z podstawowych czynników decydujących o prawidłowym funkcjonowaniu organizmu państwowego, a w wa-

runkach wojny, o sprawnym działaniu systemu obrony zewnętrznej i wewnętrznej.

W wypadku wojny jądrowej, tylko ukryte w schronach węzły i przewodowe podziemne linie kablowe mogą zapewnić nieprzerwaną łączność. Linie napowietrzne nie gwarantują trwałości połączeń i mogą znaleźć zastosowanie jedynie w rejonach gdzie użycie broni jądrowej jest mało prawdopodobne.

Poziom kabelizacji linii telekomunikacyjnych na obszarze Polski jest stosunkowo niski. Długość dalekosiężnych i okręgowych linii kablowych wynosiła w 1960r. około 17000 km a ogólna długość linii napowietrznych około 93000 km.^{x/}

Łączność kablową najlepiej mają rozwiniętą województwa zachodnie i południowo-zachodnie.

Największe znaczenie posiadają linie telekomunikacyjne o charakterze międzynarodowym, biegnące ze wschodu na zachód:

- północna wzdłuż wybrzeża Morza Bałtyckiego ;
- środkowa : Berlin, Poznań, Warszawa, Brześć Litewski ;
- południowa : Drezno, Wrocław, Kraków, Lwów.

Miasta leżące wzdłuż tych linii a szczególnie te, w których znajdują się urządzenia techniczne, mogą stanowić opłacalny cel dla uderzeń przeciwnika.

W toku współczesnej wojny należy się liczyć, że mogą być wykonane uderzenia z powietrza na system energetyczny Polski, szczególnie na duże elektrownie, które posiadają ogromne znaczenie dla produkcji wojennej.

Dlatego miejsce rozmieszczenia tych elektrowni w określonych aglomeracjach miejskich zwiększa prawdopodobieństwo wykonania na nie uderzenia przeciwnika.

W związku z tym w czasie wojny dużą rolę w częściowym zaspokajaniu potrzeb w zakresie energii elektrycznej odegrają wszelkiego rodzaju agregaty prądotwórcze oraz małe elektrownie, które w okresie pokoju nie są wykorzystywane ze względu na duże koszty eksploatacji.^{xx/}

x/ Załącznik nr 8.

xx/ Załącznik nr 7.

2/5. Nasuwają się dwie metody typowania miast do rozródowania na podstawie wymienionych czynników. Pierwsza nazwana roboczo "punktowa" polega na tym, że punktuje się każde miasto w zależności od występujących czynników, decydujących o konieczności rozródowania. Na przykład ze względu na :

- zaludnienie : do 10 tysięcy mieszkańców 1 punkt, od 10 - 50 tysięcy mieszkańców 2 punkty, ponad 50 tysięcy 3 punkty ;
- znaczenie polityczno-administracyjne : o charakterze lokalnym 1 punkt, powiatowym 2 punkty, wojewódzkim 3 punkty, centralnym 4 punkty ;
- przemysł : rolno-spożywczy i lekki 1 punkt, ciężki, energetyczny i paliw 2 punkty;
- infrastruktura : węzeł drogowy 1 punkt, węzeł kolejowy 2 punkty, węzeł energetyczny 2 punkty, węzeł telekomunikacyjny 2 punkty, lotniska, porty morskie i rejony przeładunkowe w zależności od kategorii od jednego do trzech punktów, port śródlądowy 1 punkt, most drogowy i kolejowy w zależności od szerokości przeszkody wodnej od jednego do trzech punktów.

Suma otrzymanych punktów stanowi o kolejności i konieczności rozródowania. Dla przykładu dwa miasta powiatowe woj.warszawskiego Płock i Płońsk, będące metropoliami dwóch zbliżonych obszarem powiatów :

Ze względu na :	Płock /ilość pktów/	Płońsk /il.pkt
1. Zaludnienie	2	1
2. Znaczenie polit.-administr.	2	2
3. Przemysł spożywczy i lekki	1	1
4. Przemysł ciężki	2	=
5. Przemysł paliw	2	=
6. Węzeł drogowy	1	1
7. Węzeł energetyczny	2	=
8. Węzeł telekomunikacyjny	2	=
9. Lotnisko	1	=
10. Port śródlądowy	1	=
11. Most drogowy	2	=
12. Most kolejowy	2	=
O g ó ł e m :	20	5

Z zestawienia widać, że istnieje znacznie większa konieczność rozśrodkowania miasta Płock aniżeli miasta Płońsk.

Druga metoda nazwana roboczo "obrazowa" /patrz załączniki załączone do niniejszego opracowania/ polega na nakładaniu na mapę szkiców wykonanych na przezroczystym papierze, obrazujących wymienione wyżej czynniki. Pokrycie się największych ilości tych czynników, stanowi o konieczności i kolejności rozśrodkowania aglomeracji.

3. Kształt i położenie miast w Polsce ma istotny wpływ na sposób rozśrodkowania ludności. Stosunkowo niewielki obszar naszego kraju, dość duże zagęszczenie /101 osób na 1 km²/ oraz specyficzny układ aglomeracji i miast potęguje trudności rozśrodkowania.

W innych krajach np. Skandynawskich /za wyjątkiem Danii / gdzie gęstość zaludnienia na 1 km² wynosi odpowiednio : w Szwecji - 17, Finlandii - 13, Norwegii - 11 rozśrodkowanie ludności ze względu na strukturę zaludnienia jest stosunkowo łatwe. Położenie geograficzne, rozległość terytoriów i olbrzymie zróżnicowanie w zaludnieniu tych krajów powoduje, że rozśrodkowanie ludności odbywać się będzie w jednym zasadniczym kierunku: i na duże odległości np.

Szwecji - w kierunku północno-wschodnim, Finlandii - północnym i Norwegii - południowym i wschodnim.

Natomiast w Polsce w skali całego kraju rozśrodkowanie miast odbywać się będzie we wszystkich możliwych kierunkach tj. promieniście. Jednak w odniesieniu do konkretnych miast można ustalić pewne kierunki rozśrodkowania.

Ze względu na położenie miast w stosunku do obszarów przyjmujących rozśrodkowaną ludność, można wszystkie miasta w kraju ująć w cztery zasadnicze grupy :

1. Miasta położone centralnie w stosunku do obszarów przyjmujących.
2. Miasta rozdzielone dużą przeszkodą wodną.
3. Miasta leżące nad brzegiem morza i w pobliżu granic państwowych.
4. Aglomeracja miast Górnośląskiego Zagłębia Przemysłowego.

1. Miasta położone centralnie w stosunku do obszarów przyjmujących rozródowaną ludność.

Rozródowanie ludności w takich miast jest stosunkowo łatwa. Łatwość polega przede wszystkim na tym, że wysiłek organów kierujących i zabezpieczających można rozłożyć równomiernie na wszystkie kierunki rozródowania. Nie zachodzi konieczność dokonywania manewru sił i środków na wszystkich etapach rozródowania ludności co w takim skomplikowanym przedsięwzięciu jest bardzo istotne.

Ludność z miasta rozródowuje się promieniście, we wszystkich możliwych kierunkach. Stąd też odległość na jaką rozródowuje się ludność będzie stosunkowo niewielka i w zasadzie / w zależności od wielkości rozródowywanego miasta / będzie mieścić się w granicach województwa.

Przykładem miast położonych centralnie w stosunku do obszarów przyjmujących ludność rozródowaną *ludność mogą* być Łódź i Kielce.

2. Miasta rozdzielone dużą przeszkodą wodną.

Rozródowanie miast rozdzielonych dużą przeszkodą wodną /Warszawa, Bydgoszcz / jest bardziej skomplikowane niż poprzednie.

Szeroka przeszkoda wodna w sposób naturalny rozdziela miasto na duże części i w wypadku zniszczenia mostów lub ich zajętości rozródowanie ludności z konieczności musi odbywać się po tych stronach rzeki gdzie zamieszkuje ludność.

Mniej kłopotów sprawia rozródowanie miasta, jeżeli jest centralnie położone w województwie i jest rozdzielone przez rzekę w sposób dogodny tj. na duże równe części. U nas w kraju miasta rozdzielone przez dużą przeszkodę wodną z punktu widzenia rozródowania są położone nie-dogodnie.

Warszawa rozdzielona przez rzekę Wisłę położona jest w południowo-zachodniej części województwa, a ponadto Warszawa lewobrzeżna stanowi większą część miasta, /około 70% ogółu ludności/, która nie może być rozródowana na zachód od rzeki Wisły. W tej sytuacji mieszkańcy m.st.

Warszawy zamieszkujący po zachodniej stronie rzeki mogliby być rozśrodkowani na tereny sąsiednich województw /kieleckie, łódzkie/, ale rejony przyjmujące rozśrodkowanych w większości znajdują się po wschodniej stronie rzeki /białostockie, lubelskie/.

Natomiast prawobrzeżna Warszawa /Praga/ ma warunki do rozśrodkowania w ramach województwa warszawskiego.

Bardziej specyficzne położenie posiada Bydgoszcz, którą rozdziela rozlewisko ujścia Brdy i Kanał Bydgocki na część południową i północną, a ponadto rzeka Wisła oddziela miasto od ewentualnych rejonów przyjęcia ludności położonych na wschodnim brzegu.

Planując rozśrodkowanie miast o podobnym charakterze należy brać pod uwagę możliwie kierunki rozśrodkowania po tej stronie rzeki, po której zamieszkuje ludność przewidziana do rozśrodkowania.

3. Miasta leżące nad brzegiem morza i w pobliżu granic państwowych.

Miasta położone nad morzem /Gdańsk, Gdynia, Koszalin/ zmuszone są rozśrodkować ludność w ogólnym kierunku na południe, południowy wschód i południowy zachód.

Miasta położone w pobliżu granic państwowych :

- na granicy wschodniej łącznie z większymi rejonami przeładunkowymi jak Medyka - Przemyśl - Żurawica, Terespol dokonują rozśrodkowania w kierunku zachodnim ;
- na granicy zachodniej - dokonują rozśrodkowania w kierunku wschodnim.

Szczególnie specyficzne położenie posiada Szczecin.

Od strony zachodniej miasto odgródzone jest granicą państwa, od północy Zalewem Szczecińskim, ze wschodu i południa rzeką Odrą.

Stąd też rozśrodkowanie ludności w wypadku zniszczenia mostów na Odrze lub ich zajętości może odbywać się tylko w jednym kierunku - zachodnim tj. na obszar obwodu Neubrandenburg w NRD.

4. Aglomeracja miast w Górnośląskim Okręgu Przemysłowym/GOP/
GOP jest najbardziej zagęszczonym rejonem w Polsce.
13 miast liczących ponad 50 tys. mieszkańców zajmuje

terytorium 730 km^2 , co wypada 2430 osób na 1 km^2 , a w całym województwie 368 na 1 km^2 . Taką gęstość zaludnienia w państwach zachodnich posiada tylko Zagłębie Ruhry w NRF.

GOP stanowi w zasadzie jedno duże miasto. Nie występują tutaj rzadko zabudowane dzielnice peryferyjne oddzielające poszczególne miasta. Cała aglomeracja stanowięstą, w zasadzie jednolitą zabudowę.

Ze względu na mały obszar województwa i jego graniczne położenie rozródowania ludności można tylko dokonać w kierunku zachodnim, wschodnim i północnym na terytorium województw : opolskiego, krakowskiego, kieleckiego i łódzkiego.

Skupienie kilkunastu miast w jednym rejonie uniemożliwia równoczesne rozpoczęcie rozródowania ponieważ w pierwszej kolejności muszą dokonać rozródowania miasta położone na zewnątrz aglomeracji, a w drugiej kolejności miasta położone centralnie i na południu.

Przykładowo w pierwszej kolejności powinny dokonać rozródowania następujące miasta : Gliwice, Zabrze, Bytom Chorzów, Sosnowiec, Dąbrowa Górnicza, w drugiej kolejności: Ruda Śląska, Chorzów, Katowice i inne miasta stanowiące południową część aglomeracji.

Na podstawie powyższego można dojść do wniosku, że na rozródowanie GOP należy przewidzieć więcej czasu niż dla pozostałych miast w kraju tj. rozpocząć rozródowanie ludności wcześniej lub później je zakończyć.

4. Ze względu na zagrożenie przeciwnika oraz nierównomierne rozmieszczenie ośrodków przemysłowych, politycznych, administracyjnych, wojskowych, komunikacyjnych i związanych z nimi mieszkańcami, wynika potrzeba prowadzenia rozródowania w Polsce poza obszary administracyjne nie tylko powiatów, ale również województw. Stąd planowanie rozródowania rozpocząć należy na szczeblu władz centralnych podobnie jak w Wietnamie przez kolektywny organ do spraw rozródowania pod kierownictwem Działu Obrony Ludności w skład którego weszliby przedstawiciele wszystkich zainteresowanych działów oraz Komitetów Obrony albo komisji na niższych szczeblach administracyjnych, zajmujących się organizacją i przygotowaniem rozródowania i przyjęcia ludności. W związku z tym niezbędne jest planowanie scentralizowane i wydawanie wytycz-

nych do rozśrodkowania przez nadrzędny szczebel planowania szczeblom podległym. Przy tym na wszystkich szczeblach planowania powinien być opracowany jeden uniwersalny wariant planu rozśrodkowania, dający się zastosować w okresie pokoju, w okresach zagrożenia i wojny, ponieważ plan taki musi być jaknajbardziej jasny i nieskomplikowany.

Do rozśrodkowania typuje się potencjalnie zagrożone rejony. Rzecz zrozumiała, że w zależności od wagomiaru i rodzaju pocisku, jaki przewiduje się na zagrożony obszar czy miasto, zależy rejon, z którego ludność należy rozśrodkować. Wagomiar i rodzaj pocisku wyznaczają strefy rażenia, o różnych skutkach i dlatego ponieważ jednak czwarta strefa rażenia zapewnia bezpieczeństwo przy ukryciu w prowizorycznych nawet schronach, rozśrodkowuje się ludność z prawdopodobnej pierwszej, drugiej i trzeciej strefy rażenia.

W Polskiej Rzeczypospolitej Ludowej obiekty zagrożone uderzeniami broni termojądrowej przeciwnika typuje sztab generalny. ~~Władze terytorialne mogą ponadto określić mniej ważne miejscowości, które mogą stać się celami uderzeń przeciwnika. Rzecz zrozumiała, że Sztab Generalny typując obiekty zagrożone na obszarze całego kraju, bierze pod uwagę przede wszystkim te, które są ważne z punktu widzenia państwowego. Dlatego właśnie wojewódzkie i powiatowe komitety obrony mają prawo określić obiekty ważne z punktu widzenia potrzeb województwa czy powiatu.~~

Komitet Obrony Kraju Polskiej Rzeczypospolitej Ludowej na podstawie analizy rozwoju stosunków międzynarodowych i przygotowań potencjalnego nieprzyjaciela do wojny w zależności od stopnia zagrożenia wprowadza stany gotowości i zagrożenia.

W sytuacji, kiedy wybuch wojny jest nieuchronny, celem uniknięcia zaskoczenia, może być ogłoszony sygnał do rozpoczęcia rozśrodkowania ludności. Rozpoczęcie rozśrodkowania ogólnego jest przedsięwzięciem nieodwracalnym, stąd podjęcie decyzji do jego ogłoszenia wymaga szczególnej rozwagi. Najbardziej prawdopodobnie sygnał ten może być podany w okresie stanu bezpośredniego zagrożenia bezpieczeństwa PRL.

Decyzję do rozpoczęcia rozśrodkowania ogólnego, ze względu na jej ważność i nieodwracalność podjąć może

porozumieniem
Dotychczasowym Komitetem Politycznym
Instytutu Wschodniego

tylko Komitet Obrony Kraju. Jest mało prawdopodobne, aby sprawę decydowania o przystąpieniu do rozśrodkowania ogólnej ludności można było pozostawić w gestii władz wojewódzkich, ponieważ dotyczy to równocześnie wszystkich województw.

W okresie poprzedzającym stan bezpośredniego zagrożenia bezpieczeństwa PRL może być przeprowadzone rozśrodkowanie wstępne, ponieważ tego rodzaju przemieszczenia mogą być maskowane różnymi przedsięwzięciami. Decyzję do przeprowadzenia wcześniej rozśrodkowania wstępnego mogą podjąć w uzasadnionych wypadkach pojedyncze terenowe komitety obrony. Jeżeli jednak miałoby to dotyczyć obszaru całego kraju albo kilku województw, decyzja musi być w gestii tylko Komitetu Obrony Kraju.

Celem sprawnego i jednoczesnego rozpoczęcia rozśrodkowania ogólnej i umożliwienia natychmiastowej realizacji powziętej przez Komitet Obrony Kraju PRL decyzji muszą być uprzednio dokonane pewne przedsięwzięcia na wszystkich szczeblach kierowania zajmujących się rozśrodkowaniem. Do nich należą przygotowane obwieszczenia, teksty dla stacji radiowych i telewizyjnych oraz przygotowane siły powiadamiania i realizacji przedsięwzięć systemu rozśrodkowania. Powiadomienie o rozpoczęciu rozśrodkowania ogólnej ludności powinno być równocześnie sygnałem do pełnego rozwinięcia i funkcjonowania systemu rozśrodkowania zarówno w miastach i rejonach zagrożonych, skąd ludność będzie rozśrodkowywana jak również na obszarach, przez które przebiegają trasy rozśrodkowania oraz na obszarach wchłaniających rozśrodkowaną ludność.

Ludność musi wiedzieć, że istnieje ryzyko rozśrodkowania i musi się umieć znaleźć w obliczu tej ewentualności. Z chwilą otrzymania wiadomości o grożącym niebezpieczeństwie wojny i decyzji rozśrodkowanie, pierwszą troską komitetów władz obrony na wszystkich szczeblach kierowania powinno być zawiadomienie o tym ludności wszelkimi środkami i pouczenie jej jak się ma zachować. Do tego celu użyte mogą być rozgłoszenia radiowe, ponieważ powiadomienie i to maksymalnie szybko ogółu ludności - podlegającej rozśrodkowaniu jest najbardziej istotnym problemem. Obwieszczenia poinformują mieszkańców dzielnic jak się zachować, przypomną co zabrać ze sobą i w jakim kierunku się udawać.

Radiostacje lokalne, stacje telewizyjne i radiowęzły nadawać będą audycje o obowiązkach całej ludności zagrożonego miasta czy obszaru, w tym i przewidzianej do rozśrodkowania. Rozwinięte punkty informacyjne informować będą bardziej szczegółowo. ^{terenowe i zaplanowane oddziały samoobrony} Organizacja Powszechnej Samoobrony, ADM, Komitety Osiedlowe FJN i aktyw społeczny przypominając będą osobom opuszczającym miasto w jaki sposób, jaką trasą i kiedy powinny udać się do punktów załadowniczych na transport względnie ^{Korędy} dotrzeć do punktów zbiórki.

Ze szczebla państwa Dział Ochrony Ludności, a ze szczebla ^{W.K.G.} województw wojewódzkie komisje do spraw rozśrodkowania sprawują ogólny nadzór i interweniują w krytycznych wypadkach, powstających na trasach ruchów międzywojewódzkich i międzypowiatowych. Komisje do spraw rozśrodkowania miast i rejonów zagrożonych w czasie przewidywanym planem kierują zaplanowany transport w wyznaczone miejsca. Nie dopuszczają do zahamowania w ruchu i czuwają nad sprawnym opuszczeniem miejsc zamieszkania. Interweniują posiadanymi rezerwami sił i środków transportowych, przeciwdziałają przejawom paniki i kontrolują pracę lokalnych /dzielnicowych /komisji oraz służb systemu rozśrodkowania.

Lokalne /dzielnicowe / komisje do spraw rozśrodkowania kierujące akcją w rejonach rozśrodkowania czuwają nad sprawną pracą punktów informacyjnych, zbiórki i załadowania oraz wewnętrznego transportu kierunków rozśrodkowania, koordynują ich działalność, zwracając szczególną uwagę na utrzymanie zaplanowanego tempa opuszczania zagrożonego obiektu przez ludność.

5. Rozśrodkowanie ludności jako jedna ze zbiorowych form obrony przed bronią masowego rażenia jest czysto humanitarnym przedsięwzięciem, ponieważ jego celem jest ochrona życia narodu. Dlatego zasady wyznaczania aglomeracji miejskich do rozśrodkowania w Polsce Rzeczypospolitej Ludowej, biorąc przede wszystkim pod uwagę ten humanitarny aspekt, są wynikiem analizy możliwości oddziaływania potencjalnego nieprzyjaciela na nasz kraj, oraz naszych możliwości moralno-politycznych, obronnych i ekonomicznych w realizacji tego przedsięwzięcia. Zasady te są wynikiem dotychczasowej pracy ludzi zajmujących się tym zagadnieniem zarówno w centralnych jak i terenowych instancjach i do najważniejszych

z nich należą :

- Obiekty zagrożone uderzeniami broni masowego rażenia potencjalnego nieprzyjaciela typują organa centralne. Władze terytorialne mogą określić mniej ważne cele prawdopodobnych uderzeń.
- Trudności w organizacji i przeprowadzaniu rozródkowania wynikają z położenia geograficznego Polski, a szczególnie aglomeracji przewidzianych do rozródkowania czasu wyznaczonego na przeprowadzenie akcji, konieczności utrzymania produkcji i świadczeń dla sił zbrojnych, chłonności obszarów względnie bezpiecznych - przyjmujących rozródkowaną ludność i możliwości komunikacyjno-transportowych.
- Planowanie rozródkowania i przyjęcia ludności prowadzi się na wszystkich szczeblach administracji. Szczebel centralny koordynuje ruchy międzywojewódzkie, szczebel wojewódzki planuje przygotowanie przedsięwzięć rozródkowania i przyjęcia ludności na własnym terenie, niższe szczeble administracyjne jako techniczne - wykonawcze planują i realizują rozródkowanie, zabezpieczenie przemieszczenia i przyjęcie ludności.
- Celem organizacji - przygotowania i przeprowadzenia rozródkowania na wszystkich szczeblach terenowych powołać się powinno komisje do spraw rozródkowania.
- Na wszystkich szczeblach opracowuje się jeden wariant planu rozródkowania, dający się zastosować w okresie pokoju oraz w okresach zagrożenia i wojny.
- Podstawą do przeprowadzenia rozródkowania stanowią opracowane i zatwierdzone plany dla wszystkich szczebli administracji.
- Ogłoszenie sygnału do rozródkowania ogólnego leży wyłącznie w gestii Komitetu Obrony Kraju.
- Celem powiadomienia o rozródkowaniu wykorzystuje się lokalne stacje radiowe i telewizyjne, radiowęzły oraz dla zdublowania powiadomienia prasą lokalną i obwieszczeniami w formie plakatów i ulotek.

- Na bazie Administracji Domów Mieszkalnych, Komitetów Osiedlowych i Komisji Wyborczych PZP organizuje się punkty informacyjne dla rozródkiwanej ludności celem dokładnego jej poinformowania o kierunku rozródkiwania, drogach, punkcie zbiórki czy załadunku i rejonie rozdzielenia.
- O konieczności rozródkiwania decyduje suma takich czynników jak : znaczenie polityczne i administracyjne, struktura geograficzna i gęstość zaludnienia, rozmieszczenie przemysłu, układ infrastruktury oraz zagrożenie z powietrza
- Na rozródkiwanie ludności wpływ mają położenie aglomeracji i jej zarysy /kształt/.

Zakreślić dane potrzebne do skonstruowania algorytmu.

Wydrukowano w 4 egz.

Egz. nr 1 - 4 - Zespół d/s rozródkiwania

Wyk. płk Karolak

Druk G.J.

Dnia 13 lipiec 1968r.

ROZMIESZCZENIE I ZASIĘG DZIAŁANIA ŚRODKÓW NAPADU NATO

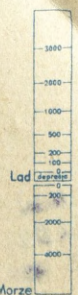


EUROPA

MAPA FIZYCZNA

Podziałka 1:12 000 000

0 10 20 30 40 50 60 70 80 90 100



PAŃSTWOWE PRZEDSIĘBIORSTWO
WYDAWNICTW KARTOGRAFICZNYCH
WARSZAWA 1967

Wzrost: 180 cm
Ciężar: 70 kg
Ciężar: 70 kg

ROZMIESZCZENIE OKRĘGOW PRZEMYSŁOWYCH I MIAST

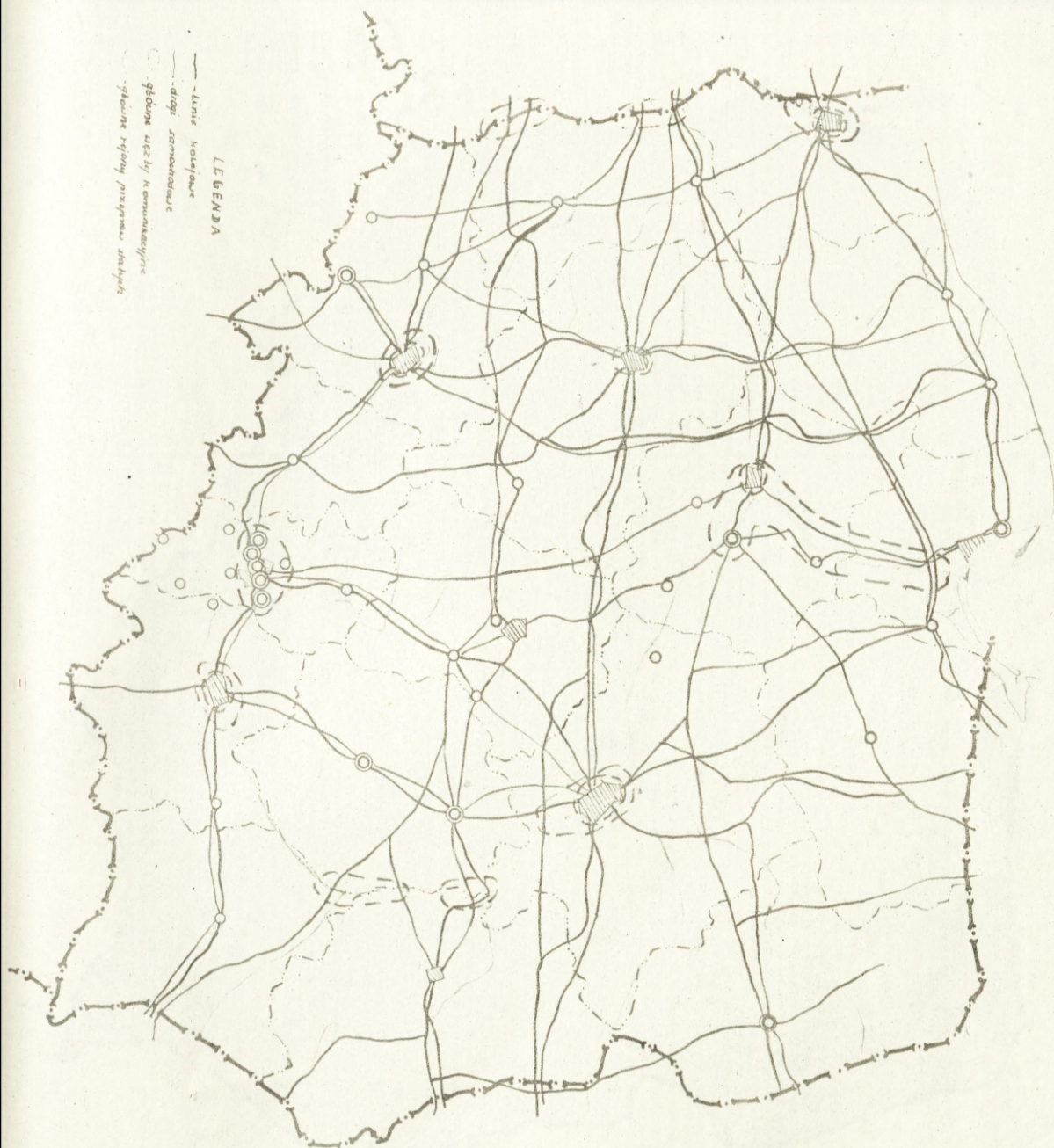
ZAPISNIK NR 2



GŁÓWNE WĘZŁY I LINIE KOMUNIKACYJNE ORAZ GŁÓWNE REJONY PRZEPRAW STAŁYCH

Załącznik Nr. 3

LEGENDA
— linie kolejowe
- - - drogi samochodowe
○ główne węzły komunikacyjne
- - - - - główne rejony przepraw stałych



ARCHIWUM
BIBLIOTEKI SZKOLENIOWEJ
ADAM SZTARBA - GENERAŁ
Gen. broni K. Sił Zbrojnych
Nr 34604

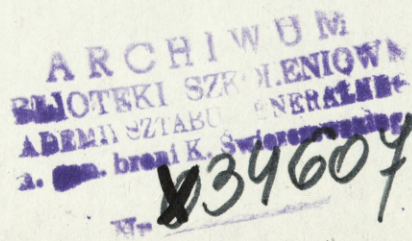
GĘSTOŚĆ ZALUDNIENIA

Załącznik nr. 4



ARCHIWUM
BIBLIOTEKI SZKOLENIOWEJ
ADEPTÓW SZKOLENIOWEJ
1. gen. broni K. Szwarczewski
Nr. 034607

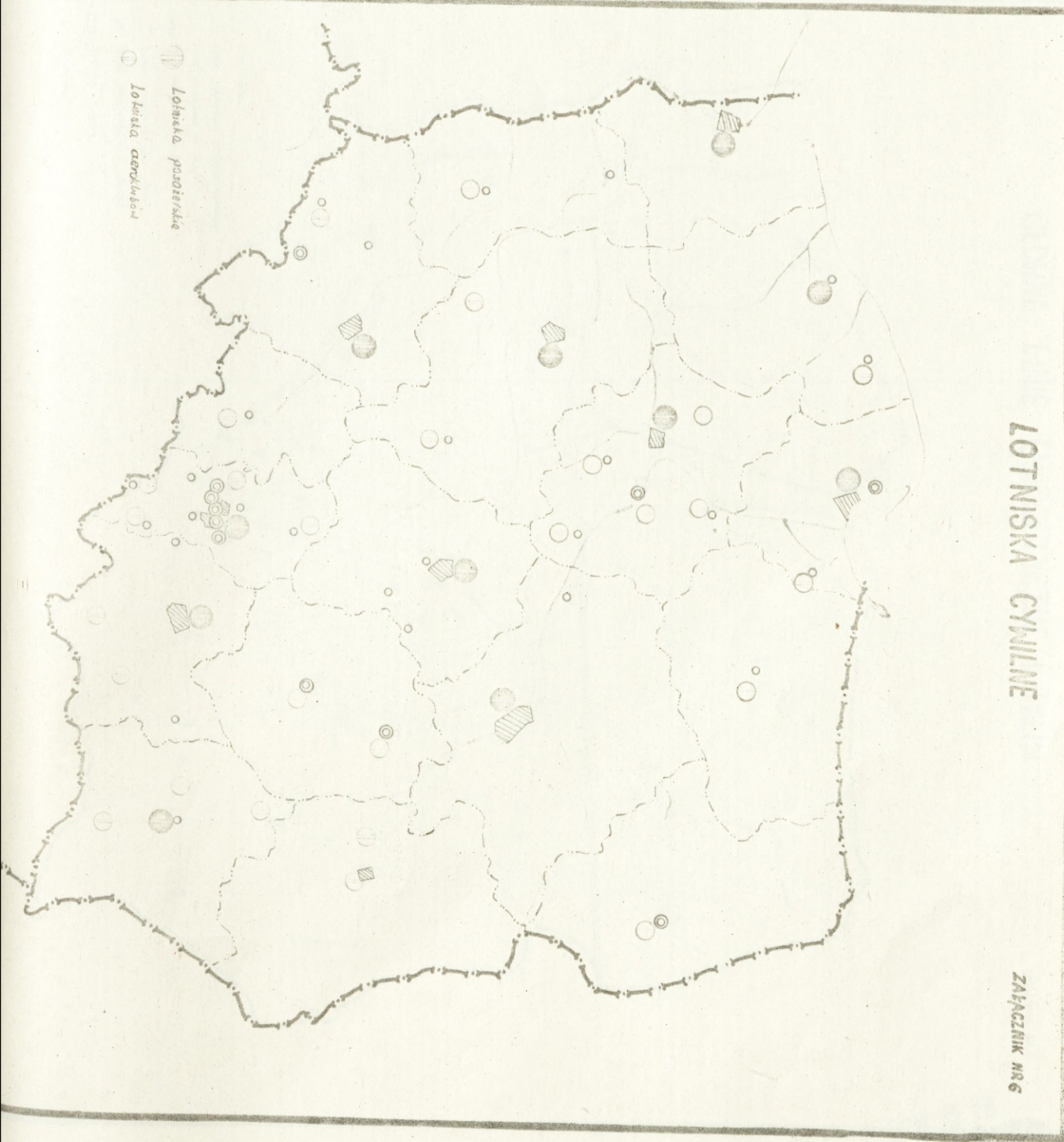
ZAKAZNIK NR 5



LOTNISKA CYWILNE

ZAPŁACZNIK NR 6

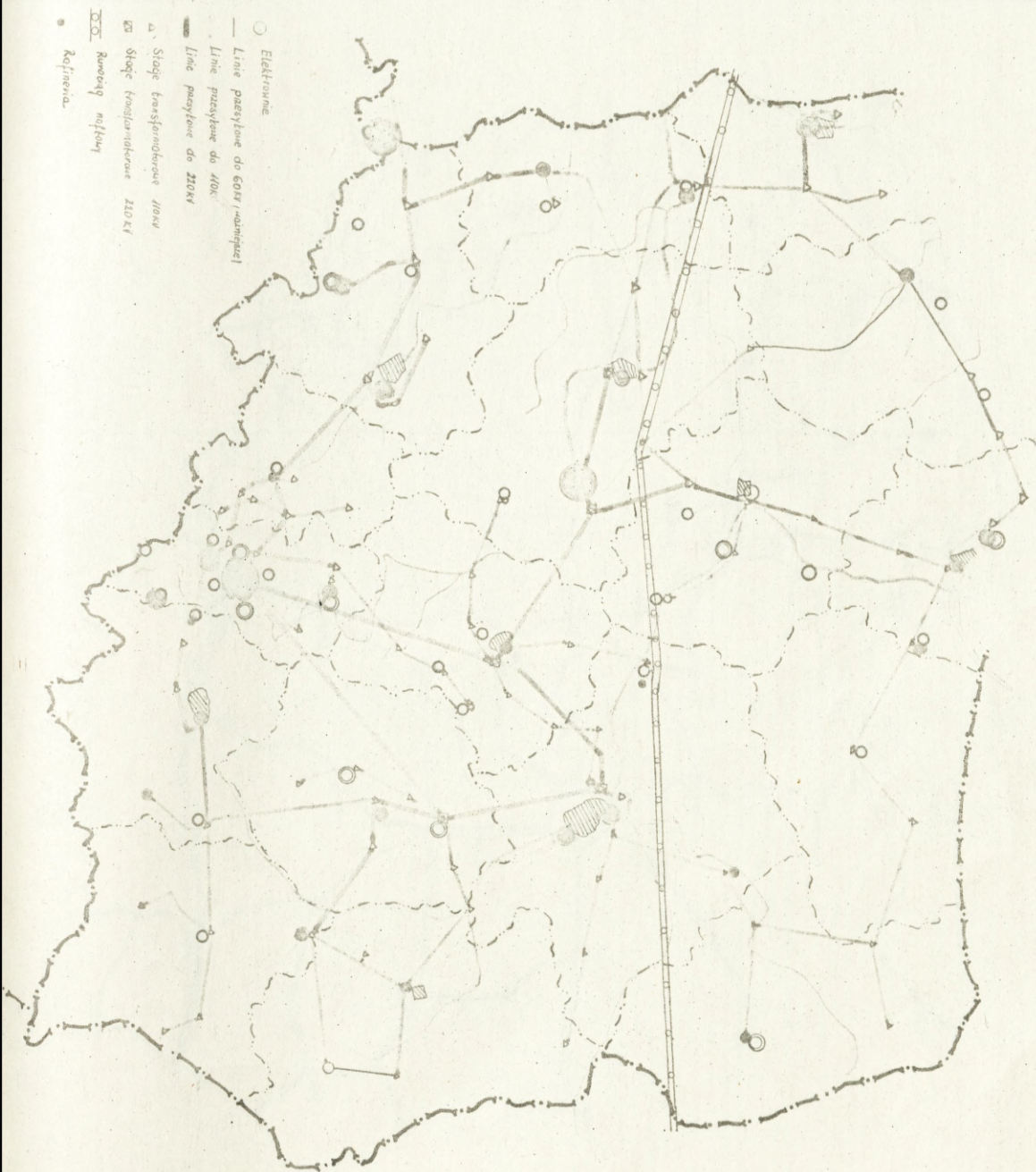
Lotniska pasażerskie
Lotniska cargo



ARCHIWUM
BIBLIOTEKI SZKOLENIOWEJ
ADEMI SZTABU GENERALNEGO
1. pp. brzo K. Swierczewskiego
34607

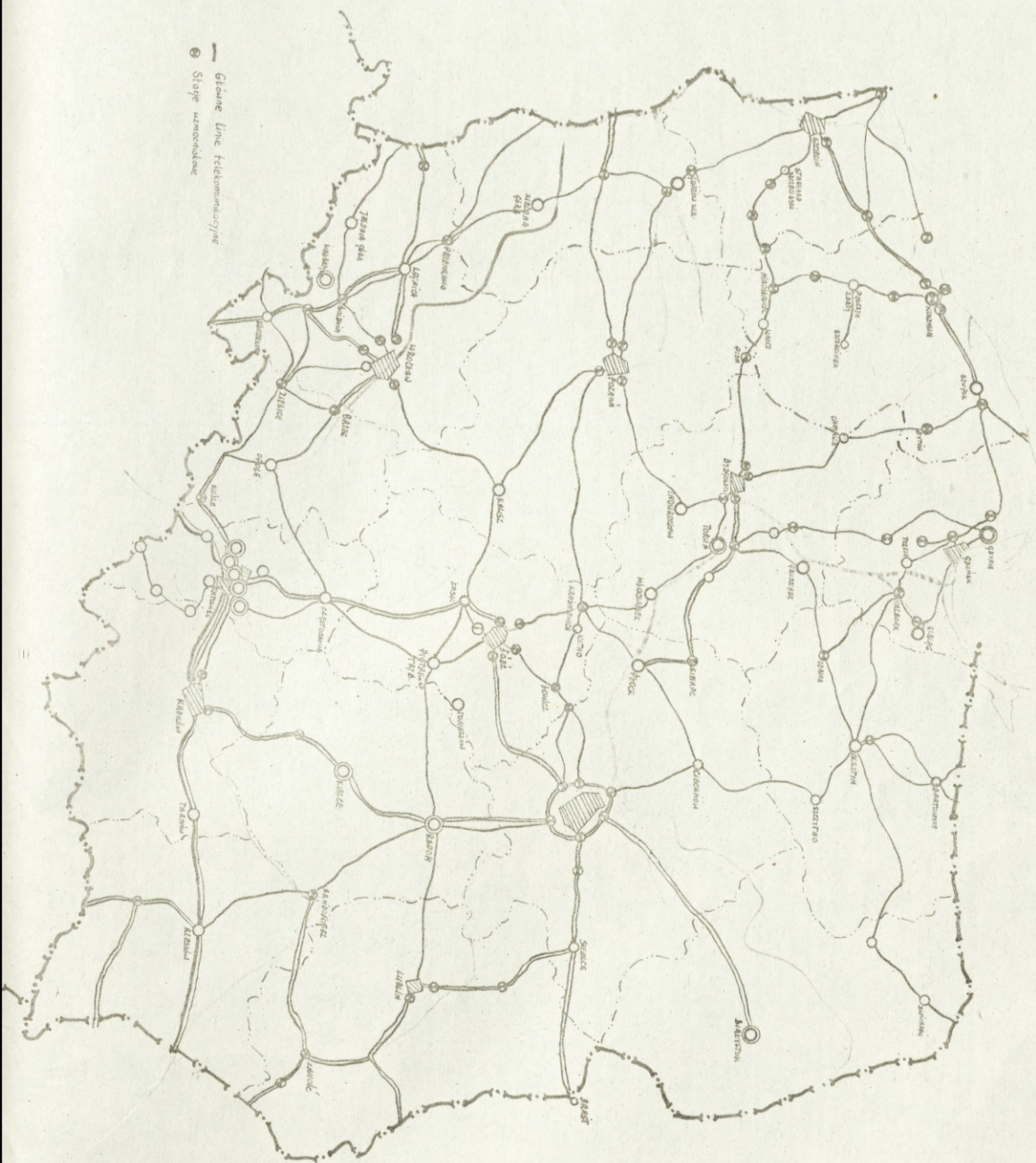
GLOBALNE LINIE ENERGETYCZNE I PALIM

ЗНАЮЩИЙ №. 7



GŁÓWNE WĘZŁY I LINIE TELEKOMUNIKACYJNE

Załącznik nr 8



— Główna linia telekomunikacyjna
 ● Stacje węzłowe

ARCHIWUM
 BIBLIOTEKI SZKOLENIOWEJ
 AKADEMII SZTABU GŁÓWNEGO
 gen. broni K. Świerczkowski
 334607